

בג"צ חסר תקדים

אילץ את הצנוזורה

הישראלית לאשר

את "שוער הלילה"

אחרי שאסרה אותו

להצגה בלי הצדקה

לדתו, פולין, לפני חשיבותה של אהבה, שייך מצלמה אסכולה וירטואוזים המסוגלים בעזרת מצלמה, תיאור והדרכת-שחקנים מדהימה, ליצור עולם מוזר, אפוף וזועזוע וביעותים, שונה לחלוטין מן העולם שבהמה כמוכר, ועם זאת עומד בפני עצמו ואמין בכל פרטיו. המופלא בכל זה הוא שמס קנותיו של ז'ולבסקי נוגעות לכל אחד, גם אם סיגנונו הקיצוני, המוכיר את הנצי טורליוס הפולני מתחילת המאה, יוצר בצור פים רבים רגיעה טבעית. שליטתו בשפת הקולנוע, והיכולת שלו להשתמש בכל האמצעים הטכניים של שפה זו, הן סיבות מספיקות כדי להכתירו כבמאי השנה.

באותו הקשר צריך אולי להזכיר במאי נוסף, יו"י סקולימובסקי, שנתגלה השנה לקהל הישראלי, בסיגנונו האישי המיוחד, בסרט יצרים עמוקים. גם סקולימובסקי, כז'ולבסקי, הוא יוצא פולין, ובתקופה שרעשה את יצרים עמוקים נחשב עדיין כאחת התיקוות הגדולות של הקולנוע, בזכות הקשר הבלתיאמצעי שהצליח ליצור בין דמויותיו לצופיו, בעזרת טכניקת הבימוי והצילום שלו. בינתיים, שעה שבישראל גילו שהוא קיים, הספיק כבר העולם להירי וזכה שהבסחחותיו של האיש היו גדולות מכפי שקיים.

מציאות חברתית

פוליטית

ע וזכרה אחת, לפחות, הסתברה השנה מעל לכל ספק. ארצות מיוזרח-אירופה מיטיבות להכין קאדרים קולנועיים, וכאשר אלה אינם זוכים לפרוח במולדתם, הם מוכיחים את כישוריהם מעברו האחר של מסך הברזל, ואומנם, שניים מסירטי השנה נעשו על-ידי מיוזרח אירופה.

האחד הוא סירטו של היוגוסלבי דו"אן מאקאביי, סרט מתוק, בעל עוצמה חזרת וחוצפה רעיונית גדולים בליכך, שהם מצליחים להפוך אפילו את הדרשות הפוליטיות היבשות לחומר קולנועי מרתק. מאקאביי, המשתמש בסירטו במרכיבים מ"סיקליים" תיעודיים וקולנועיים סהורים, כדי להביע את השקפת-העולם שלו הכושרות בקאפיטליזם ובקומוניזם גם יחד, הוא אחד היוצרים המקוריים ויוצאי-הדופן של הקולנוע בימינו. קשה להניח שללא סצנת נות כמו פיתוי קטינים, התעללות על מיסת סוכר, הדוונות במיגדל-אייפל או התפל-שות של כוכבת עירומה במימרה-שוקולד, היה סרט זה נחשב מיסחרי די הצורך בשביל הארץ, אולם אין זה גורע דבר מן הערך האבסולוטי שלו.

מילוש פורמן, גם הוא יוצא מיוזרח אירופה, שם הוכיח את גדולתו עוד לפני שנים (בימים אלה ניתנת ההודמות לצפות בארץ טוב באהבותיה של בלונדינית). בהוליבוד נאלץ לעמול קשה כדי להגיע לבימוי סרטים, אולם בינתיים, שני הסרטים שעשה שם ראויים לתואר "יצירות מופת". השנה שנית, ולקן הקוקיה, גורף-אוסקרים נדיר, פורמן, שנודע כבר מוזמן כאדם המצליח להפוך את הדמות האפורה ביותר למרתקת, בדרך המיוחדת שבה הוא מתבונן בה, נסל את ספריה-מחאה של קן קוז, שהיה לתנ"ך המחותרת האמריקאית הסיפ'רותית של שנות ה-60, משום שתקף את המיסד האמריקאי החונק את הפרט, והפך אותו למשל בעל משמעות כלל-אנושית, סקיצה מוקדמת ומשכנעת של "1984".

שני סרטיה-השנה האחרים נעשו בידי במאים ילידי אטליה. זהות נגובה של מיקלאנג'לו אנטוניוני הוכיח, לכל מי שהספיד את כשרונו של במאי

יו"י סקולימובסקי
הבטיח יותר משקיים

פרנציסקו רויז
חקירה חסרת-רחמים

אנדריי ז'ולבסקי
במאי השנה

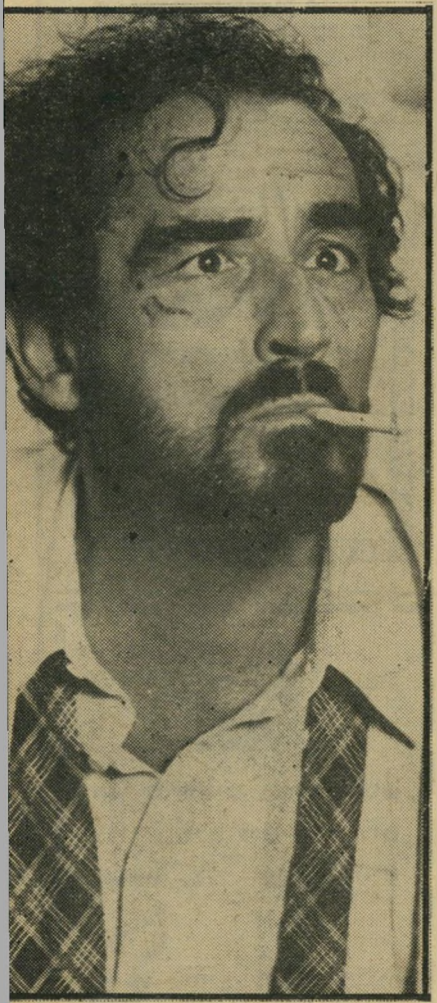
סיירה-מאדרה, סרט שבו הרפתקה אגדית מופלאה של רודיארד קיפלינג לובשת גם משמעות פוליטית מודרנית מרתקת. קצת פחות מהקצוץ, אבל מעניין כשלעצמו, היה הספיר והרוח של ג'ון מיליוס. מי שכול להיחשב כיושרו של יוסטון, כאדם שמקורותיו בכתיבה, ומעלתו הגדולה בשיי לוב עלילה מרתקת עם משמעות המסתתרת מאחרי ההרפתקה. מן הסרטים על הנווור-זה העירונית באמריקה, יש לציין את אחר-צהריים של פורטננות ונהג מונית, שעה שביקורת שונה, אך חריפה לא פחות, על הערכים המסולסים של החברה האמריקאית, באה לידי ביטוי במשחק המכור, הנוסטלגיה לסיגנון קולנועי מימי-עברו באה לידי ביטוייה המושלם ביותר בשלום לך יריתו, המבוסס על סיפורו של ריי מונד צ'נדלר משנות הארבעים. יאן טרל הראה כיצד אפשר להבוק סיפור בעל ממדי אפוס, ועם זאת להישאר אינטימי וצמוד לגיבוריו, במהגרים והארץ החדשה, ואילו ג'וזף לוי ואינגמר ברגמן ברגמן הציעו שני תרגילים מבריקים בקולנוע: הראשון, בשימוש שעשה במשולש הניצחי בסרט האנגליה הרומנטית, כדי לסקור מחדש (המשך בעמוד 46)

שימוש בעבודות ממשיות מוביל את צופיו למסקנות מהפכניות שאין מהן מנוס. שמו של האיש האחראי לסרט זה הוא פרנציסקו רויז, אחד היוצרים החשובים ביותר היום בקולנוע. איש שכל אחד מסרטיו הוא חקירה מדוקדקת של פרשיה אמיתית; במיקרה זה, קורות-חייו של הגנסטטר לאקי לוצ'יאנו, מן היום שבו גורש מארצות-הברית אחרי מילחמת-העולם השנייה, ועד למותו. רויז חושף את אחריותו של המימי סד, הנלחם כביכול בפשע, לקיומו של הפשע. מבלי לסטות לרגע מן הניתוח הקר הוא מצביע על שחיתות הפרשטת בכל דרגות הסולם החברתי. נקודת-המבט המיוחדת שנוקטת מצלמתו, העריכה חסרת-הרחמים שאינה מבזבזת אפילו שניה אחת, מדת ולנתח את כל המוצג לפניו, כדי שיוכל להבין מה קורה הלאה. הדמות מטילת-האימים בפשטותה של ג'אן-מאריה וולונטה בתפקיד הראשי, מהווה גורם בלתי-מבוטל להצלחת המיבצע כולו. בין הצלחות-השנה הגדולות האחרות יש למנות, בראשי-בראשונה, את האיש שרצה להיות מלך, סרט שבו חוזר ג'ון יוסטון לגדולתו מתקופת הנץ ממאלטה ואוצר

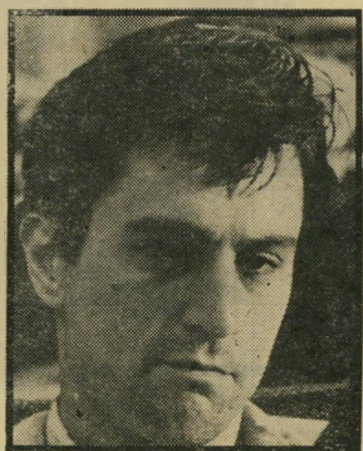
זה, כי הוא עדיין יוצר חשוב ויחיד-בביתנו. בזמנו הפליא להציג את ההסתיידות הריג-שית והחברתית של בני-מעמדו, הבורגנות האמידה באיטליה. אולם מאן, היו שסברו כי איבד את המגע עם התפתחות המציאות בעולם המודרני, זהות נגובה הוא תעודה המוכיחה את ההיפך.

כאן מעמיד אנטוניוני את גיבורו הקלאי סו, המשכיל האפאטי המצוי המתייחס לעולמו-ומלאו כמתבונן מן הצד, מול משבר מצפוני: הוא רוצה לשנות זהות, להפוך ממשקיף לשחקן-בפועל המשפיע על מהלך המאורעות. אבל מגלה עדי-מהרה כי אינו מסוגל להתמודד כלל עם האתגר הזה. המסקנה הפסימית של הסרט, הרואה את המשכיל בעל הרצון הטוב וחסרי-הישע כנציג של גזע העומד להיכחד, הוא אולי גם האשמר-עצמית ל אנטוניוני עצמו, הפונה בסרטיו רק למשכילים מסוג זה, המסוגלים להבין ולהבחין בכל מה שמרכיב את סרטיו, החל ממיבנה התמונות, דרך צורת התיאורה ועד לפעלולי הרקע.

לעמדתו, לאקי לוצ'יאנו הוא סרט מעודכן ביותר, פרי עבודתו של אדם הבותן את המציאות החברתית והפוליטית של ימינו בקפדנות ובקורירות מופלא, וחוזר כדי

יוטוריו גאסמן
סרקאזם מונומנטאלי

רוברט דה-נירו
מיבצע וירטואוזי

אל פאצינו
של בוגרי הסנדק

ג'ין הקמן
בחזרה מן הסמים